

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Стефан Димитров Иванов, Тракийски университет, Стара Загора

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление: 3.8 Икономика

докторска програма: Политическа икономика

Автор: Юлиан Елинов Моллов

Тема: Децентрализирана регионална политика – възможност за устойчиво развитие на регионите в България

Научен ръководител: проф. д-р Йордан Атанасов Христосков, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-1440 от 03.07.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Децентрализирана регионална политика – възможност за устойчиво развитие на регионите в България“, за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма Политическа икономика. Автор на дисертационния труд е Юлиан Елинов Моллов – докторант в редовна форма на обучение към катедра „Икономически науки“, с научен ръководител проф. д-р Йордан Атанасов Христосков от ПУ „Паисий Хилендарски, Пловдив

Представеният от дисертанта комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;

- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на националните минимални изисквания за образователната и научна степен „доктор“

Докторантът е приложил четири броя публикации, едната от които на английски език. Последната публикация е под печат, за което авторът е приложил служебна бележка от ИИИ на БАН. Останалите документи също са изрядни и отговарят на изискванията.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Юлиян Моллов е роден през 1980 г. През 2003 г. завършва висше образование - бакалавър, специалност „Политология“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, а през 2005 г. завършва магистратура по „Икономика“ в СУ „Климент Охридски“. Започва работа като младши експерт в Областна администрация Пловдив, като отговаря за регионалното развитие и регионалната политика, в рамките на Регионалния съвет за развитие на ЮЦР. След година се мести в отдел „Южен централен район“, Главна дирекция “Програмиране на регионалното развитие” на МРРБ. Работи като старши експерт до 2011 г. а впоследствие като началник „Южен централен регион“, какъвто е и в момента.

През 2019 г. е зачислен за редовен докторант по докторска програма „Политическа икономия“ към катедра „Икономически науки“ на Пловдивския университет.

Тези кратки данни ясно очертават профила на Юлиян Моллов, чиито професионални интереси се фокусират в сферата на регионалното развитие и регионалната политика, натрупал практически опит в планирането и управлението на Южния централен регион. Това са обстоятелства, които безспорно допринасят за качеството на дисертацията на г-н Юлиян Моллов.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В дисертационния труд авторът изследва регионалната политика. Това действително е една актуална проблематика от гл.т. на теорията и практиката, доколкото в България такава политика няма, или както пише дисертантът „настоящото изследване ... е насочено ... към търсене на причините за неуспешната регионална политика в България“. Може би тук дисертантът е трябвало да представи основните доводи за това заключение, а не да описва значението на регионалната политика, връзките ѝ с децентрализацията, устойчивото и балансирано развитие на регионите, екологичните предизвикателства и зеления пакт. В теоретичен план, необходимостта от изследването се извежда от пропуски в обхвата на съществуващите изследвания, които не очертават цялата картина, тъй като децентрализацията се проучва от фискална гл.т., както и че не се обхваща комплексно устойчивото развитие на регионите.

Като заключение, авторът обосновава актуалността на изследваната тематика с новите реалности (зеления преход, иницииран от ЕС) и незадоволителното развитие на регионите в България, които „пораждат необходимостта от търсене на нови решения за постигане на устойчиво и балансирано развитие и преодоляване на регионалните неравенства“.

Това разширяване на обхвата на изследването рефлектира и върху формулирането на обекта – регионалната политика, но в контекста на кохезионната политика на ЕС, зеления преход, използването на ЕСИФ и т.н.

Предметът на изследване визира нови фокуси на регионалната политика – децентрализирания подход, като възможност за постигане на устойчиво и хармонично развитие на регионите.

Основната цел е да се докажат предимствата на децентрализирания подход за провеждане на регионална политика, като това става чрез: първо, откриване на връзката на децентрализираното управление и устойчивото развитие на регионите в ЕС и второ, обосновка на приложението му в България.

Поставените от дисертанта задачи са в съответствие с поставената цел. Бележката ми е само при тяхното подреждане – задача 6 би трябвало да е на едно от първите места, доколкото институционалните отношения в голяма степен предопределят вида, съдържанието и подходите за правене на политики. Двете хипотези са добре формулирани и доказването или отхвърлянето им е предизвикателство за автора. Методологията общо взето следва задачите.

Практика е в увода да се опише накратко съдържанието на отделните глави. Би било добре да беше включена и втора глава. Представената логика на изследването е

добра. Лично аз не бих отделил цяла глава на ЕС и бих разширил обема на трета глава. Като се имат предвид натрупванията на автора в сферата на регионалното планиране и управление, той би могъл да бъде не толкова скромнен във формулирането на целта на изследването и да предложи по-съществени промени в институционалните взаимоотношения, водещи до осъществяването на регионалната политика в България. За съжаление той спира до констатирането на подобни промени, като например „както е широко известно в повечето държави-членки оперативните програми са териториални и регионалните институции и власти участват реално в тяхното управление“ (134 стр.).

4. Познаване на проблема

Безспорно авторът познава добре състоянието на проблема, както от теоретична, така и от практическа гледна точка. Като че ли стана практика в теоретичната обосновка да се представя всички концепции и автори, писали по проблема, без да се селектират само тези, които ще са основа на анализа и формулирането на предложенията. Аз го приемам доколкото дисертационния труд цели получаването на **образователна** и научна степен. Въпреки това бих бил склонен да се лиша от текстовете за „фискалния федерализъм“, доколкото те не са съотносителни за България.

5. Методика на изследването

Докторантът използва голямо разнообразие от инструменти и показатели за анализ и оценка. Те са демонстрирани изключително във втора глава при анализа на регионите в ЕС. В трета глава – за българската практика, са представени информативни данни за основни демографски, икономически и социални показатели или за оперативните програми. Част от информацията е в абсолютни числа, което не може да служи за сравнение между регионите (табл.3 (141), табл.3.2 (152)). Някои от данните са спорни (напр. стр129 делът на местните разходи във всички публични разходи за ЕС-28 е 34%!)? Ако трябва да направя заключение, съчетаването на количествени методи с качествен анализ са достатъчни за постигане на така формулираната цел и задачи на изследването.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Структурата и логиката на Въведението следват изискванията за такъв род изследвания. Бележките ми визират разконцентрираното определяне на проблема, обект на изследване и формулиране на предложения за решаване и ограничаване на целта до установяване на зависимости, без да се търси обосновка на политики.

Първа глава е посветена на литературния преглед на различни теории и подходи (централизирано и децентрализирано – отдолу-нагоре) за провеждане на Регионалната

политика, основните фактори (екзогенни и ендегенни) за въздействие върху регионалното развитие. Представят се концепциите за устойчивото и за балансираното регионално развитие в контекста на кохезионната политика на ЕС. Очертават се връзките със стратегията Европа 2020, декарбонизацията и зеления преход, между регионализацията и децентрализацията на държавното управление. Излагат се принципите на многостепенното управление и интегрирания териториален подход за регионално развитие. Както се вижда, цялото обхващане на обекта, предмета и целта на изследването тук е представено в своята логическа последователност (без фискалния федерализъм). Като обобщение авторът стига логично до необходимостта на провеждане на децентрализирана регионална политика.

Във втора глава се разглежда политиката на сближаване на регионите в ЕС и въздействието на децентрализацията върху устойчивото развитие. Авторът разглежда развитието на регионалната политика на ЕС като правилно отбелязва новия подход, започнал през програмния период 2007-2013 г. – „...от политика, насочена към компенсиране на регионите за техните недостатъци, в политика, проектирана да подобри регионалния растеж и конкурентоспособността“. Анализира се връзката между равнището на децентрализацията на държавите от ЕС и постигнатия социален напредък. Прави се детайлен количествен анализ със система от показатели на национално и регионално ниво, чрез използване на различни инструменти – вариационен, регресионен, клъстерен анализ. Общият извод е, че повишената фискална децентрализация влияе положително върху регионалното развитие на страните. България се характеризира с ниско равнище на децентрализация и големи социални различия между регионите.

Трета глава „Регионална политика в България ...“ представя основните характеристики на поднационалните власти, правомощия, приходи и разходи, резултатите от провежданата в страната политика за децентрализация и за регионално развитие. Бих оспорил само няколко твърдения на автора: първо, внушението, че малките общини са неприемливи (128 стр.); второ, че кметът е представител на държавната власт в общината (129 стр.) и трето, че делът на местните разходи във всички публични разходи е 34%. Дисертантът стига до верни изводи, които са по-скоро в резултат на качествен, а не на количествен анализ. Представени са възможностите и перспективите за приложение на планираните в програмния период 2021-2027 г. интегрирани териториални инвестиции. В трета точка са представени създаването и резултатите от функционирането на „Тракия икономическа зона“, както и на проекта

„Пловдив 2019“ чрез които авторът доказва ефективността от провеждана децентрализирана политика за регионално развитие. В т. 4 се представя ролята на поднационалните власти в зелената сделка.

В заключението са обобщени основните изводи от изследването.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Направен е анализ и се дава оценка на провежданата в България регионална политика. Предлага се провеждането на децентрализирана регионална политика, като подкрепя това предложение с представяне на положителен пример със създаването и функционирането на Тракия икономическа зона.

Предложени са група показатели и подходящи инструменти за анализ на зависимостите между децентрализацията, социалния напредък, устойчивото развитие на регионите в ЕС

Доказва се връзката между степента на децентрализация и равнището на социално-икономическо развитие на европейските региони от второ ниво.

Тези и другите описани от автора приноси доказват научните и научно-приложните постижения в дисертационния труд.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Авторът е представил четири публикации. Това са доклади, с обем 10-12 страници всеки. Публикувани са в Университетски издания на УНСС, ВУЗФ, ПУ и в изданието на БАН проф. Марин Дринов“. Публикациите отразяват различни аспекти от дисертационния труд – регионалната политика, зеления преход, интегрираните териториални инвестиции и примерът на Пловдив – Тракия икономическа зона и проекта Пловдив 2019. Публикациите могат да се класифицират по различни критерии:

Три доклада за на български и един на английски

Три доклада са издадени през 2021 г. и един през 2023 г.(под печат)

Три от публикациите са самостоятелни изследвания и едно е колективно

9. Лично участие на докторанта(ката)

Нямам съмнение, че дисертантът е разработил сам дисертационния труд като е съчетал и подчинил на своята логика творчески резултатите от други изследвания, избрал е подходящи показатели и методи за анализ и оценка и е направил адекватни изводи, които могат да се ползват на теоретично и практическо равнище за подобряване на политиката за регионално развитие на България.

10. Автореферат

Авторефератът е от 32 страници. Разработен е според националните изисквания и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Написан е много добре. Отражава точно и синтезирано съдържанието на дисертационни труд, основните изводи и предложения. Включва приносите и информация за публикациите на автора.

11. Критични забележки и препоръки

Критичните бележки целят авторът да се замисли за допълнителни обстоятелства, влияещи за постигането на определени резултати, както и някои механични грешки, които не са проблем авторът да поправи при евентуална публикация на изследването.

Липсва обвързаност на предложенията с конкретни органи на управление. Не са описани междуинституционалните взаимоотношения. Когато говорим за регионална политика е от съществено значение да се опише кой, на кое ниво, какво прави.

Когато говорим за децентрализация, успоредно трябва да обосноваваме необходимостта от развитие на местната демокрация.

Да си помисли за малките общини - демокрацията и връзката ѝ с децентрализацията.

Не навсякъде в анализа и предложенията се прави разграничение между регионалното и местното ниво.

Авторът използва определенията „Различия-неравенства-несъответствия“, като не се описани същностните различия между тях

Не е обичайно точки да имат само по една подточка (т.2 и 3 от първа глава, т. 1 от трета)

Гърция е член на ЕС от 1981 г. , а не от 1986 г.(75стр.)

България приема ЕХМС през 1995, а не през 1985 г. (стр.60)

Таблица 3.4. е на английски (155 стр.)

На стр.158 два текста се повтарят

12. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от дисертанта.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Въздържам се да давам препоръки, защото не познавам дисертанта и не знам намеренията му за бъдеща реализация – в науката или в практиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът Юлиян Елинов Моллов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Народно стопанство, вкл. регионална икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Юлиян Моллов в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика докторска програма Политическа икономика.

24 август 2023 г.

Рецензент: .....

проф. д-р Стефан Иванов